

עשר שאלות למאשלה

בין השאלות שהתעוררו בחקירת פרשת פרישמן, היו גם שאלות בעלות חשיבות ציבורית, שדרשו תשובות מאת משרדי הממשלה השונים. חוקרי העולם הזה הפנו את השאלות אל האנשים המתאימים במשרד החוץ, משרד האוצר והמטה הארצי של משרת ישראל — ונתקלו בתשובות מתחמקות בלבד. ואלה השאלות אשר הפקידים האחראים בממשלה לא מצאו לנחון להשיב עליהן:

1. האם מפקח משרד האוצר ע, עסקהם הכספיים של ישי ראלים וחברות ישראליות כמו דינות זרות?
 2. מי נתן לקבלן יצחק פרישמן רישיון להוציא מן הארץ מכונות שונות, מכלי לבדוק אם מכונות אלו שייכות לו? מה היתה הערבות, הנדרשת על פי החוק, שנתן הקבלן פרישמן בשעת הוצאת המכונות, כי הוא אמנם יחזירן ארצה לאחר גמר השימוש בהן בתורכיה?
 3. האם ידוע לאוצר כי מרבית המכונות הנ"ל לא הוחזרו לי ארץ. ואם כן, באיזה צעדים נקט בנידון נגד הקבלן פרישמן?
 4. האם ידוע לאוצר כי עסקי תיהם של הקבלן פרישמן ושותפיו לא הצטמצמו לתורכיה בלבד, וכי הון החברה הוכרח משם לשווייץ, צרפת, ליבריה, פרס ומדינות אחרות, ללא אי שור משרד האוצר? האם פנה האוצר ליועץ המשפטי או לי משטרת ישראל בעניין זה, ה" מהווה הפרה של חוק הפיקוח על המטבע הזר?
 5. האם שילמה חברת יצחק פרישמן תשלום כלשהו של מס הכנסה מאז היווסדה, והאם נרשמה לעשות זאת בכלל?
 6. האם משרד האוצר לא נקט בפעולה כלשהי בפרשה זו, רק מפני שזו ידע עליה? אם כן, כיצד מסביר האוצר את העובדה כי צירות ישראל באנקרה שי, מה סכום של 200 אלף ל"י
7. האם ידוע למשרד האוצר ששיתפי חברת פרישמן מנהיגים לים עתה עסקים נרחבים בי פרס, לאחר שניהלו עסקים בי אלה גם בניגריה, ומה נעשה כדי למנוע הישנות הרמאויות שבוצעו בתורכיה?
 8. האם נכון הדבר שהיתה מחאה רשמית או בלתי-רשמית מצד משרד החוץ התורכי בי עניין זה, וששכנת המסחר הי תורכית התלוננה על זיופי חשי בנות-יצוא ביחס לכמויות, אי כויות ומחירים של סחורה ישי ראלית, בציינה כי דבר זה פוגע בשמה הטוב של ישראל?
 9. האם ידוע למשרד האוצר כי הקבלן יצחק פרישמן ושור תפו, המהנדס אבא חי בכיף, יצאו את ישראל ונמצאים עתה בשווייץ, וכי עזיבתם את הי ארץ נעשתה יומיים אחרי שי פקדי משרד האוצר בירושלים הודיעו לאזרח שפנה אליהם בי נידון כי "נפתחה חקירה בעניין חברת י. פרישמן ושות'?"
 10. האם ניהל משרד האוצר חקירה מקיפה בעסקותיה של חברת פרישמן ושותפיה במדי נה ישראל ובארצות אחרות, והאם פתחה המשטרה הכלי כזית תיק נגדם — ואם נפתח, מדוע נסגר?

בין חבריו למקצוע יותר כהרפתקן מאשר כאדם אחראי ומסודר מבחינה כספית. החברות החדשות לבקרים שהשתתף בהקמתן, לא היו אלא ביטוי לעיסקות חולפות, שפרישמן העדיף לבצען לאו דווקא בשמו המפורסם.

הסיבה לצניעות מובהקת זאת מסתברת, למשל, מתולדותיה של חברת מפלס להנדסה בע"מ, שהיתה משותפת, כמו כמה עסקים אחרים, לפרישמן ולמהנדס התל-אביבי שלמה חילנסקי, בצירוף שותף שלישי. חברה זו קיבלה על עצמה לפני חמש שנים להקים בריכות מים ומתקנים אחרים בקו המים לירושלים, למען חברת מקורות. מחמת סיבוכים כספיים, שאופיים נשאר סתום עד היום, הופסקה עבודת החברה באמצעה. לא התקיים כל ביור משפטי בעניין זה, אולם ליתר בטחון העדיף חילנסקי לשאת את רגליו ולנסוע, עד יעבור זעם, לתורכיה ארץ-הפלואה.

שותף חתיק אחר של פרישמן, היה המהנדס אבא חי בכיף, שאתו הקים פרישמן את חברת ב. פ. אינג'נירים וקבלנים בע"מ ואת חברת צנטרל האוו לימיטד. חברה זו היא שהקימה את בית המידות החיפאי, בן שבע הקומות, ברחוב שרה 1. בית זה שימש בהמשך הזמן בסיס נאמן לעיסקות גדולות בהרבה ממנו עצמו.

המבקר והמבוקר

כל החברות גם יחד, ובעיקר הכנסותיהן, לא הניחו כנראה את דעתו של פרישמן. בספר הנישומים של שנת 53/4 הצהיר על הכנסה צנועה של 208 ל"י לחודש בלבד. לא היתה זו הכנסה ראויה לשמו של איש-העסקים רב המעוף. לכן, כאשר שמע בסוף שנת 1954 מפי קבלן ידיד, כי אפשר לשבור שבר בתורכיה — מיהר פרישמן לעלות על מטוס ולהגיע לארץ האפשרויות הבלתי-מגבלות.

אחד האנשים הראשונים בהם פגש פרישמן בתורכיה היה ניהאט ריזה טוננאר. טוננאר זה שימש בשעתו כמבקר האוצר התורכי, תפקיד מקביל, בערך, לתפקיד מבקר-המדינה בישראל. אולם בתורכיה, ההבדל בין המבקרים והמבוקרים הוא רק בגובה סכומי-ההשחיתות. לאחר שנתפס טוננאר בכמה עסקים שהם למטה מכל ביקורת, הוכנס המבקר לתא בית-הסוהר וישב בו שלוש שנים.

בצאתו מבית-הסוהר, לא היה טוננאר צריך לשקוע בדאגות פרנסה חמורות. קשריו מימי היותו מבקר-האוצר, והידועות שרכש לו בתפקיד זה על עניינים ואופיים של הפקידים הגבוהים בכל המשרדים הכלכליים הממשלתיים בתורכיה, איפשרו לו ליסד לעצמו עסק פרטי קטן, וצנוע מאד, של תיווך מסוג מסויים. קשרים אלה הם גם שגרמו לו להיבחר כאחד מהאנשים שביניהם הפקידו צירי בית-הנבחרים התורכי את ניהול הקמת שיכון הגדול, שהיה צריך לכלול 500 דירות, במחיר כללי של 15 מיליון לירות תורכיות.

חווה תורכי

פרישמן התמצא מיד במדינה החדשה והבין כי הדרך לחווה רצופה לירות תורכיות טובות. אחרי שטוננאר קיבל דמי-קדימה, בצירוף רמו עדין כי יוכל להרחיב עוד כהנה וכהנה אם פרישמן יהיה בונה שיכון הפרלמנט ולא אחר — החליטה העדת המיכרה, שטוננאר היה אחד משלושת חבריה, כי פרישמן הישראלי יהיה בונה הבתים. ניתנה האמת להיאמר, כי פרישמן נהג בטוננאר כאדם הגון, ושילם לו תוך כדי העיסקה, בלי כל מעשי פרמה, סכום כללי של 992 אלף לירות תורכיות, שהוא בערך 6% מהסכום הכללי של העבודה, והרשום בספריו של פרישמן בסעיף "קומיסיון".

פרישמן קיבל איפוא מחברת דיקמן יאפי קואופרטיפי, החברה שהוקמה על-ידי צירי הפרלמנט לצורך בניין השיכון, את החווה, ומיהר לשוב אמו לישראל כדי להתחיל בגיוס האמצעים למילוי ההתחייבויות שעליהן חתם.

קודם כל, דרש החווה ערבות בנקאית של בנק ישראלי בסך 100 אלף ל"י, כערובה ליכולתו הכלכלית של פרישמן. פרישמן, שבבנקים הישראליים לא היה לו שם טוב במיוחד, פנה לסניף החיפאי של באנק ארן.

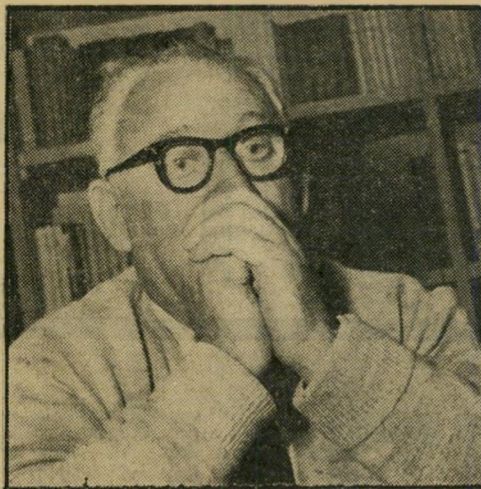
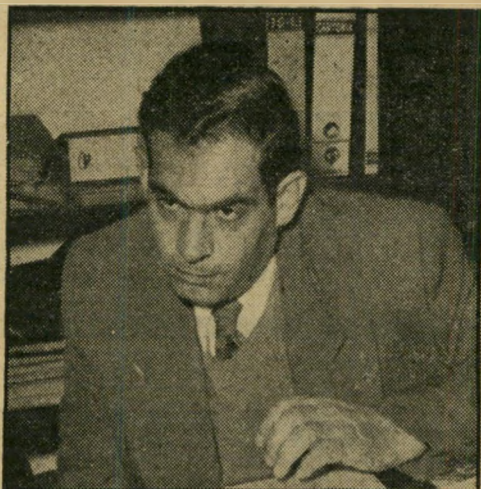
לקהל הישראלי מוכר באנק ארן מתוך סרטון הפירסומת הידוע, בו מכרזו הקריין: "הבאנק — לחלקאות!!! הבאנק — לתעשייה!!! באנק — ארן!!! יתכן כי גם פרישמן ראה את הסרטון. הוא פנה אל הבאנק, אשר בראשו עומד הבנקאי יליד גרמניה הרמאן ארן, חבר המועצה הכלכלית של המפלגה הדתית הלאומית, בנו עוזי, והבנקאי העיראקי זילכה, בעל רשת באנקים בינלאומית.

בנקאים ואדריכל

פרישמן ידע איפוא כי בסניף החיפאי של באנק ארן ימצא אוזן קשבת. ואמנם, בעיית הערבות הבנקאית נפתרה על הצד הטוב ביותר על-ידי ד"ר סימונון וד"ר רוזנסלד, מנהלי הבאנק בחיפה. מנהלים אלה לא הוניתו את תפקידם: במשך כל תקופת

פעולתו הכלכלית של הקבלן פרישמן בתורכיה, פקחו עין על מבצעיו. למטרה זו, ביקרו פעמים אחדות במקום, בלחיית נשותיהם, והתאכסנו במיטב בתי-המלון על חשבון חברת פרישמן ושות'. אולם הבאנק עצמו דרש ערבות תמורת ערבות. סוף סוף, חשבונו של פרישמן בבאנק

המרומים

נעים בן צור, יצרן מרצפות, היה בין היחידים שחזרו לישראל במצב רוח טוב. הודות לכשרונותיו המסחריים, הצליח בן-צור להכנס לעסקים שונים בתורכיה. ובעזרתם הצליח למצוא את פרנסתו המכוננת שלקח בן צור לתורכיה מושכנו על-ידי פרישמן, ונמכרו לאחר מכן במכירה פומבית.

ישראל ברמי, קבלן ירושלמי המכיר את פרישמן עוד מימי היותו פועל בנין פשוט, אינו מצטער עכשיו על שיצא לתורכיה. הוא התגבר על הזמנים הקשים וההתמוטטות הכספית שבאו עליו עם צריחת פרישמן, הקים חברה עצמאית עם שותפים תורכיים, משלים עתה שיכון לעתונאים באיסטנבול.

אברהם לרר, יצרן בלוקים ובעל משרד הובלה, מוותיקי מקצוע ענפי-העזר בבנין, לרר, ותיק בארץ ובעל משפחה, התפתה לפרישמן אחרי שזה הראה לו חושים על עבודות של מליוני לירות וסיפר לו סיפורי אלף לילה. ולילה על הרנוחים הגדולים הצפויים לו מעבודות הבנייה המבוצעות מעבר לים.